ԳԱՅՄԱՆՔ

Տարեկան գին Կ. Պոլսոյ համ. 10 Մէճ.
» » Գաւառաց » 12 »
Վեցամս. » Կ. Պոլսոյ » 5 »
» » Գաւառաց » 6 »
Օտար երկիրներու » 2 1/2 Լիրա
Ծանուցման տողը մէկ անգամի համար 3 ղրուշ, երկու անգամի համար 2 ղրուշ է. աւելի անգամներու համար զատ սակարկութիւն կը լինի.
Մէկ մի թիւ 40 փարա արժէ.

ՄԱՍԻՍ
ԼՐԱԳԻՐ

ՀԱՆԱՊԱԶՕՐԵԱՅ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԱԶԳԱՅԻՆ, ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ԳԱՅՄԱՆՔ

Դուրսէն ղրկուած լրագրոյ ճամբու ծախքը Խմբագրութեան վրայ է.
Լրագրոյս վերաբերեալ նամակ կամ և ինչ ղրկելիք Խմբագիր—Տնօրէնին պէտք է ուղղուի, Գալաթիոյ Ասմալը Մէսճիտ թիւ 198, Նորօ խան Մասիսի գրասենեակը.
Ձեռագիրք չհրատարակուած նամակ չեն դարձուիր.
Զտացուած նամակ, յօդուած, եւ այլն չեն առուիր.

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ 28 ԱՊՐԻԼ

ՀԵՌԱԳՐԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Պէրլին 8 մայիս երեկոյեան.

Պիսմարք իշխանը՝ Համպուրկ ազատ քաղաքին երկու վիճակները Գերմանիոյ մաքսական միութեան մէջ մտնելու խորհրդին վրայ կը պնդէ. Իր այս խորհրդոյն պաշտպանելու համար երեսփոխանաց ժողովին մէջ և խնդրեց որ ... հրամայական պիտի տայ։

Կաթոլիկ երեսփոխանք մտադիր են սոյն խնդրոյն մէջ Պիսմարք իշխանին դէմ քուէ տալ՝ եթէ կրօնական հալածումներ չդադրին։

Բելկրատ, 8 մայիս.

Ինքնիշխան զօրավարը ... խնդրոյն համար փէքին գումարումները դեսպանախորհրդին պատուիրակ անուանեցաւ։

Լոնտրա, 8 մայիս.

Աֆղանստան հեռանալու հրամանն տրուած է բնդրապետներէն։

«Բուսիոյ արտաքին գործոց նախարարութեան խորհրդական Պ. Տը Կիէրս շրջաբերական ծանուցագիր մը ղրկեց Բուսական դեսպանաց, որոյ մէջ Բուսիոյ խաղաղասիրական ախորժակութիւնը կը բացատրէ։»

Այս առաւօտ հասած հեռագիրք

Լոնտրա, 9 մայիս.

Անգղիական նոր նախարարաց անուանց ցուցակը ... անդամ ընտրուեցան, ի բաց առեալ Սըր Ուիլեըմ Հարքուրթ (1)։

Փարիզ, 9 մայիս.

Պ. Կոլեի չափաւոր հանրապետականն այսօր ծերակուտի անդամ ընտրեցաւ Արալէի նահանգէն։

Պէրլին, 8 մայիս.

Կը հաւաստեն թէ Պ. Պիսմարք փոխը Գերմանիոյ երեսփոխանաց ժողովին մէջ դարձեալ բանախօսութիւն մը պիտի ընէ ի նպաստ այն ծրագրին զոր ինք ներկայած է Համպուրկ ազատ քաղաքին նկատմամբ։ Կը կարծուի որ եթէ ընդդիմադիր կուսակցութիւնը պնդէ՝ իշխանն հրաժարական պիտի տայ։

Փարիզ, 9 մայիս.

Պաշտօնական լրագիրը կը ծանուցանէ թէ Պ. Տը Բրէ Պրիւսէլի դաշլիական դեսպան անուանուած է։

Լոնտրա 8 մայիս.

Օս. Փոխ.	11 1/8	
Փոխ.	1865	12
»	1869	11 1/2
»	1871	70
»	1872	19
»	1873	11 1/4
»	Եգիպտ.	88 3/8
Անգղ. Փոխ.	99 5/8	

Փարիզ 8 մայիս.

Օսմ. Փոխ.		11,32 1/2
» Երկաթուղի		37,50
Գաղղ. »	5 0/0	118,92 1/2
» »	3 0/0 Նոր	86,87 1/2

(1) Անգղիական նոր նախարարութիւնը կազմող տասն և չորս անձերէն ութն Երեսփոխանաց ժողովին անդամ ընտրուած մարդիկ են, իսկ վեցը Լորտերու ժողովին անդամ լինելով, չեն ընտրուիր։ Այս վեց անդամներն են Լորտ Կրանվիլ, Լորտ Սէլպօրն, Լորտ Սփէնսըր, Լորտ Նօրթպրուք, Լորտ Քիմպըրլի և Արկայլի դուքսն։ Իսկ Երեսփոխանաց ժողովոյ անդամ եղող միւս ութ նախարարք, կառավարական պաշտօն ընդունելնուն պէս, վերստին ընտրութեան կը կարօտին։ Վերջերս հրատարակուած է թէ այս ութ նախարարներէն եօթն՝ այն է Պ. Կլատսթօն, Լորտ Հարթինկթըն, Պ. Պրայթ, Պ. Ֆօսթըր, Պ. Չիլտըրս, Պ. Տօտըն և Պ. Չէմպըրլէյն վերստին ընտրուեր են։ Բայց ներքին գործոց նախարար Սըր Ուիլեըմ Հարքուրթ, որ Օքսֆորտի համալսարանին երեսփոխանն էր, տակաւին չէ ընտրուած, որովհետև, մինչև նախարարական պաշտօն ընդունելն անձանց վերստին ընտրութեան ժամանակ հակառակ ընտրելի ներկայել ատրուութիւն չէ, այժմ Սըր Ու. Հարքուրթի դէմ պահպանողական ընտրելի մը հանուած է, որով ընտրութիւնը կը յետաձգի։ Մ. Խ.

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Դատաստանի խնդրին հետզհետէ սպառնական երևոյթ մը կ'առնու։ Զէյթինէլին քաշուած հեռագիրը մը կը ծանուցանէ թէ Գուրասթի իշխանն հրաման առեր է որ պատերազմական վիճակի մէջ դնէ այդ տառն և ութ փաշա զօր.ք Ալպանիոյ սահմանագլուխն երթան։ Վարդենիէն կը ծանուցանէ թէ Ալպանիացիք այդ այնի պաշտպանութեան համար չորս զօրագունդ (°) կազմած են, որոց մին Նախի-Պազարի կողմը պիտի հսկէ և Աւստրիոյ յառաջխաղացման դէմ պիտի դնէ։ Երկրորդը Վրանիայի կողմէն Սերպիացւոց պիտի դիմադրէ։ Երրորդը Եանեա.յի կողմն Չեռնիոյ հետ պիտի կռուի՝ իսկ չորրորդը Գարատաղի Թուրք եւ Ալպանիական գաւառները պիտի պաշտպանէ։

Իսկ դաշնաւորներն դեռ անտարբերական մասին, Բ. Դուռը ծանուցումներ մը պատրաստեց 'ի պատասխանի դեսպանատանց հաւաքական ծանուցագրոյն։ Այս պատասխանը շաբաթ օրը վեհ. Սուլթանին ներկայացուեցաւ ի վաւերացումն, և մինչև երէկ իրիկուն յայտնի չէր թէ կայսերական հրամանագիրն ելած է։

Բ. Դրան պատասխանին վրայ տրուած տեղեկութեանց նայելով, Օսմանեան կառավարութիւնը Գարատաղի խնդրոյն վերջնական լուծման մասին երևոյթին նկատմամբ ամեն պատասխանատուութիւն պիտի մերժէ և պիտի պահանջէ որ Գարատաղի սահմանագլխին վրայ ընկած յանձնեալ մը ղրկէ՝ Օսմանեան զօրաց եւ քաղաքական պարագաները քննելու։

Մայրաքաղաքիս Սեթամպուլ լրագիրը Լոնտրայէն եկած մասնաւոր հեռագրերէ առնելով կը ծանուցանէ թէ Անգղիոյ արտաքին գործոց նորընտիր նախարար Լորտ Կրանվիլ Լոնտրա նստող դեսպանաց շրջաբերական ծանուցագիր մը ղրկելով, Արևելեան խնդրոյն նկատմամբ Պ. Կլատսթօնի նախարարութեան հետևողական քաղաքականութեան հիմնագիրը բացատրեր է։

Թուրք լրագիրք կը ծանուցանեն թէ մայրաքաղաքիս Անգղիական դեսպան Սըր Հէնրի Լէյըրտ երկու շաբաթէն Անգղիա կերթայ։ Այսու ամենայնիւ, իւր յաջորդին Պ. Կօշընի երբ գալն յայտնի չէ, և կըսուի թէ Սըր Հէնրի Լէյըրտ ինքն տակաւին պաշտօնական տեղեկութիւն չէ ստացած իւր յաջորդին անուանման մասին։

Փարիզէն եկած նամակներ կը ծանուցանեն թէ մայրաքաղաքիս Գաղղիական դեսպան Պ. Ֆուրնիէ տակաւին երկու ամիս Փարիզ պիտի մնայ, և Արևելեան գործոց վրայ մասնաւոր տեղեկութիւն մը պիտի ունենայ Աւստրիոյ նախարար Պ. Ֆուրնիէի հետ, որ միանգամայն արտաքին գործոց նախարար է։

Սոյն ազդիւրէ կ'իմանամք թէ Հելլենաց վեհ. Գէորգ թագաւորին կողմանէ ի նպաստ Հայաստանի առաքուող եկած գումարը հինգ հազար ֆրանք է և ոչ հազար ֆրանք, ինչպէս որ Պատրիարքարանէն մեզ իմաց տրուած էր սխալմամբ։

Մայրաքաղաքիս Բուսական դեսպանատան գլխաւոր թարգման Պ. Օնու ... Վէլի Մէհմէտ անուն գօչնաւորին դատապարտութեան խնդրը, զոր Գավրիլիէն լրագիր մը պատմած էր, կանխահաս կերևի։

Բեռլինի յանձնաժողովին իր աշխատութեան հետ լաւ լեհական տանց յանձնեց, Այս տեղեկագիրն յայտ ընդարձակ է, և Թուրքերէնի կը թարգմանուի։

Իսկ Բուսական դեսպանատան գործակատար Պ. Օնու, գործին երկարելը տեսնելով, նամակ մը գրեց գինուորական ատեանին նախագահ Միւշիր Ալի Սաիփ փաշային և գանգատեցաւ այս յապաղումներէն, մանաւանդ երկար բարակ թարգմանութեան հարկ չլինելը յայտնելով, և ժամ առաջ վճիռ տալը խնդրեց։

Զինուորական ատենին անդամ Հօպարթ փաշան սպառնում վաղ ըլլալին նամակ մ'ուղղելով Օսմանեան գալէէ նախանձայուզութեամբ մը կը բողոքէ ուսական գործակատարին ընթացքին դէմ որ կըրնար քիչ մ'աւելի համբերութիւն ունենալ, փոխանակ կրել, զինուորական դատարանին չանհոգանալութեան դէմ գործելու։

Վաղըս լրագիրն, որ Սըր Հէնրի Լէյըրտի մեկնիլը չէր ուզեր, Պ. Կօշէնի պէս երևելի մը Կ. Պոլսոյ դեսպան անուանուիլն զոհ է։ Թուրք լրագիրը կը յուսայ որ Պ. Կօշէն ամեն դիւանագէտ լաւ պիտի ըմբռնէ թէ Բ. Դրան իր նեղմութիւնը կարգի դնելէ առաջ բարենորոգում չկրնար կատարել, և թէ պիտի հանդէ Եւրոպական տէրութիւններն որ Օսմանեան ելեւմուտքը կարգի դնելու միջոցներ գիւտելեն Բ. Դրան։ Վաղըքթի այս պահանջմանութեանը կատարելապէս ճիշդ չէ. որովհետև առանց դրամի կատարել կարելի եղած բարենորոգումները մոռնալով և բարենորոգմանց գործադրութեան հետաձգման պատասխանատուութեան մ'ըլլալու մտադրելով, նոյն իսկ իւր պաշտպանածը կը փտէ։

Բազմաբնակութիւնը կը ծանուցանէ թէ Նիկոմիտիոյ շրջակայներն երևան եկած աւազակաց վերոյ զօրք և ստոկտանութիւն զրկելով, չորս աւազակ վիրաւորեալ փնտրի մէջ և աւազակ մ'ալ այլ ձերբակալուած են, Ասոնց ընկերներն ալ կը փնտռուին։

Նոյնպէս, Թէյ.քօզի շրջակայներն երևան եկած աւազակները բռնելու համար պէտք եղած միջոցները ձեռք առնուած են։

Մայրաքաղաքիս Բուսական նոր ընտիր դեսպան Պ. Նովիքոֆ, որ Կ. Պոլիս գալու համար ճամբայ ելած էր, Օտէսա պիտի մնայ մինչև որ Վէլի Մէհմէտի դործն իր վերջնական լուծումն առնէ։

Արդէն գոհունակութեամբ ծանուցած եմք թէ գեղամատեան մարմինն և Բերդի ընկերութեան բնակչաց մասն պաշտօնական ... սահմանուած են ... փնտոքահաւանութ...

Թութերունց ..., ... պահանջներ ... Ամիսը 16 Նոյեմբեր ամսոյ ... ... արժանիք ... ...

Բ. Դուռն յանձնախումբ մի կազմելու կառավարութեան մի քանի հին պաշտօնատարաց հաշիւները քննելու համար, և կըսուի թէ մեծամեծ դրամներ և խարդախութիւններ երևան հանուեր են. Ցիշեալ պաշտօնատարք դատարանի պիտի ենթարկին։

Դատական նախարարութեան պաշտօնատարաց մարդ ... ... անուանումը վճարեցան։

Վերջերս Սէրէզի Օսմ զօրաց և բազմաթիւ աւազակաց խմբի մը մէջէ կանոնաւոր ճակատամարտ մը տեղի ունեցաւ, և աւազակներէն չորսն սպաննուելով, մին ալ գերի առնուեցաւ։

Սէլանիկի զինուորական հրամանատար Ասաֆ փաշա ներկայ էր այս կռւոյն։

Կըսուի թէ Սէլանիկի նորընտիր կուսակալ Ասֆէտին փաշան բոլոր նահանգին մէջ պաշտպանան վիճակ (հարթէի էօրֆիյէ) հրատարակել միտադիր է աւազակութեան ընդդիմանալուն արգելելու համար։

Բերդապահական լրագիրք կը ծանուցանեն թէ Սարաքիօֆի նահանգին վարչ.բ դաւառին մէջ վերստին ժանտախտ երևան եկեր է։

Ցօնի գաւառին մէջ արմատաց ... պատճառաւ վերջերս քանի մը գիւղացիք անօթութենէ մեռեր են։

Գօնեայի, Զմիւռնիոյ, Սելանիկի և Գասթէմուլի նահանգներէն առ Բ. Դուռն եկած պաշտօնական հեռագրերը գոհութեամբ կը ծանուցանեն թէ վերջերս այն կողմերն անձրև տեղացեր է, և երկրագործք մեծ յոյսեր ունենալ սկսած են։

Կ'ասուի թէ խափանեալ Հէքիմլէի Հէրըլտի Արտօնատէր-խմբագրապետ Պ. Հավիթէյըրը Աթէնք չէ գնացած, այլ Անգղիա, ուր ժամանակ մը կենալու մտադիր է եղեր։

Անգղիոյ Թագուհին, նախորդ ատենին նախարար լորտ Պիքընսֆիլտի յանձնարարութեան վրայ՝ Կիպրոսի կառավարիչ Բօպէրթ Պիտտըլֆ զօրավարին Ս. Միքայէլի և Ս. Գէորգայ պատուանշանին հրամանատարի աստիճանը տուաւ, որով զօրավարը Սըր Բօպէրթ Պիտտըլֆ կոչուելու իրաւունք կ'ունենայ։

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

ԵՕՀԱՄԸ ՕՍՄԱՆԻՒԷ

Երէկ իրիկուն գոցուեցաւ		—
Այս առաւօտ բացուեցաւ		12,
Կէս օրին		11,59
Ռումէլիի երկաթուղի	Փր.	36,50
Թղթադրամ	Օսմ. Լիր.	3F,50
Թրամուայ	»	935

ԸՆԹԱՑԻԿ ԴՐԱՄՈՅ

28 Ապրիլ

Անգղ. Լիրա		Ղրշ.	110 8
Նաբոլէոն ոսկի		»	88 2
Իմբերիալ Բուսա		»	90 4
Բուսական թղթադրամ	3 ռուբ. 56 քոբէք		
Պօլճէիկ		Ղրշ.	51 20
Մէճիտիէի տարբերութիւն		»	6 34
Հինգնոց		»	203
Մէճիտիէ		»	206
Պիրմա		»	520
5 փարանոց		»	530

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Կը լսեմք թէ Ազգ. Կեդր. Վարչութիւն 30,000 ղրշէն աւելի պարտք ունի։

Կը լսեմք նաև թէ Ս. Փրկչեան Հիւանդանոցի վարչութեան Մ. Զեհապ էֆէնտին հրաժարական տուեր է։

Կըսուի թէ այս հրաժարման պատճառն անհամաձայնութիւն եղած է։ Այս խռովութիւնները դժբախտաբար կը հասցնեն մեր անկեալ շուրջն դրամներն, և իրաւունք կ'առնեմք ըսելու թէ իրօք վիճակը ծածկելու մասին անոնց ջանից հակառակ՝ ամսական մեծ վնասը առաջանալէ է և անմիջական ազդարարութեան կը կարօտի։

Կը լսեմք դարձեալ թէ Ազգային Ժողովոյ վերջին նստին մէջ ամսական 3000 ղրշի յատկացուած վարկի աւարտումներուն շնորհիւ ... Բաղաքական Ժողովոյ որոշման և հաստատութեան կնիքը չկրեր եղեր, և թէ Տնտեսական խորհուրդը Քաղաքական Ժողովոյ հաստատութեան վրայ պաշտօնէից ամսականներն վճարելու հարկադրութեան համաձայն վճարեր է, և այս բանին այժմ վճարման պատճառ եղած է։

Եթէ առաջ է այս պարագան, դժբաղդաբար մեր յայտնած կասկածն իրականութիւն կը դառնէ, և հարկ կը լինի այս խրդութիւնն անմիջապէս քննութեան ենթարկել։

Արդարութեան սրբազան մը կատարելու համար հարկ կը համարիմք ըսել թէ իրաց վիճակն հետևանք է այն հաշտէական տրամադրութեան, զոր կրնայ երբեմն Ազգային ժողովը ամենայն անհատապատասխանատու ազդը, մինչդեռ իւր սահմանադրական անհրաժեշտ պարտականութիւնն է խնդրոյ մը վրայ ներկայացող կարծիքները լաւ ուսումնասիրել եւ՝ իւր քննութեան և վճռոյն տրամադրել։

Եթէ այս չլինի, յայնժամ ապարդիւն կը կենայ նախընթաց վարչութեան և բազմական կառավարութեան մէջ — պատասխանատուութեան յայտնի է։

Ցաւ կուտայ խնդիր մ'է այս, որոյ վրայ կը հրաւիրեմք բոլոր անկողմնակալ երեսփոխանաց ուշադրութիւնն, և կ'առաջարկեմք՝ յանուն ազգային շահուց՝ Սահմանադրութեան այս տրամադրութիւնը ճշդիւ գործադրելու հոգ տանիլ, որպէս զի մանաւանդ կարգը սահմանադրական ձևի ներքև իւր օրէնք չկորսնցնէ և ազգային շահուց հետ նաև Կեդրոնական վարչութեան վիճակը սպառնալի և վտանգաւոր չընթանայ։

Ամեն սահմանադրական ազգաց մէջ երեսփոխանական խնդիրը մեծ տեղ մը կը բռնէ իրաւամբ, զի դանձային հաշուապահութիւնն անմնակարևոր կամ մանաւանդ կենսական պայման մ'է, որուն յենլով են դրեթէ ամեն մեծ խնդիրներ, մանաւանդ բարեկարգութեան խնդիրը։

Հետևաբար կ'արժէ որ ամեն բանէ առաջ այս խնդրոյս վրայ դարձնեմք մեր ուշադրութիւնը։

ԹԱՂԱՔԱԿԱՆ

Գործադրել խնդրոյն վրայ Բ. Դըրան ու դեսպանս տուած պատասխանին նկատմամբ դեռ սոյգ տեղեկութիւն չկայ։ Ֆոր ակ. Փօսթ կ'ըսէ թէ Բ. Դուռն Ալպանիացւոց ձեռք անցած հողերը վերստին գըրաւելու մասին հաստատուն պատասխան մը տալէ կը խորշի, և կառաջարկէ խառն յանձնախումբ մը կազմել՝ Գործադրելի տրուելիք հողերը սահմանելու ժամէն առաջ պարպած լինելու անդրադառնալութիւնը քննելու համար։ Բայց նոյնելու է թէ այս պատասխանն, եթէ ըստոյգ է, ինչ տպաւորութիւն պիտի ընէ դիւանագիտութեան վրայ։ Սակայն ինչ որ ալ լինի, Գործադրելի խնդիրն արագ լուծման մը յոյս չը տար, և տակաւին կրնայ երկար բանակցութեանց առարկայ լինել։

Իսկ տէրութիւնք չափաւորութեամբ կը շարժին, և կը կարծեն թէ հաւաքական ազդարարութիւնք բաւական պիտի լինին խնդիրները կարգադրելու։ Անգղիոյ նոր նախարարութիւնը տակաւին մասնաւոր շարժում մը ցոյց չտուաւ։ Հեռագիրը կը ծանուցանէ թէ Գ. Կօշէն Կ. Պոլսոյ դեսպան ընտրուած է. և որովհետև Գ. Կօշէն յաջողած էր Գ. Ժուպէր Գաղղիացւոյն հետ Եգիպտոսի ելմտական կնճիռն առժամանակեայ կերպիւ լուծել Իսմայիլ փաշայի օրով, դիւրահաւան Փօրսայի մարդիկը Կ. Պոլսոյ մէջ ալ նոյնպիսի կարգադրութիւն մը նախատեսելով, Օսմանեան քօնսօլիտէներուն գինը քանի մը փարա բարձրացուցին, բայց այս բարձրացումը շատ չ'անեցաւ։ Կ. Պոլսոյ մէջ ելմտական վիճակը բաւական չփոթ է, և տակաւին երաշխաւորութիւն մը չը կայ թէ Գ. Կօշէն կրնայ նկատուելի չափ յաջողութիւն գտնել։ Թայմզ լրագիրը նոր նախարարութեան արտաքին աշխարհաւորութեան վրայ խօսելով կ'ըսէ թէ ներկայ ժամանակիս մէջ ազգաց յարաբերութիւնները զարգացած են. չզլին հետաքրքութիւնը բարձած է, և ժողովրդոց ու տէրութեանց շահերն իրարու խառնուած են, այնպէս որ, Անգղիա եթէ ուզէ իսկ՝ չպիտի կըրնայ առանձնութեան և անմիջամըտութեան սկզբունքին հետևիլ, ինչպէս որ անկարելի է երկաթուղին թողուլ և հին սայլերու կամ կառքերու գործածութեան դառնալ. սակայն Անգղիա ի հարկէ պիտի միջամըտէ, բայց ոչ թէ միշտ օտարաց գործերուն խառնուելու համար, այլ իր միջամտութիւնը բանաւոր և չափաւոր պիտի լինի։

Արդէն մեր խորհրդածութեանց մէջ այս կարծիքն յայտնած էինք։ [illegible]մանի նախարարութիւնն Եւ[illegible]ական տէրութեանց բաւական [illegible]թիւն տալ սկսած է. Վի[illegible] թերթերէն ոմանք կը շա[illegible]կէին յարձակումներ ընել ա[illegible]որ դէմ, քանզի իր մէկ խօսակցութեան մէջ Գ. Կլատսթօն յայտարարած էր թէ պէտք չէ որ Աւստրիա Պալքանի թերակղզւոյն մէջ երկրակալութիւն ընէ, այլ զայն թողելու է Պալքանի ժողովրդոց։ Աւստրիացիք կ'ամբաստանէին Անգղիոյ մեծ անուն պետական մարդը թէ Պալքանի թերակղզւոյն մէջ դաշնակից իշխանութիւններ կազմել կուզէ, և կ'ստանայն միանգամայն կանխելով Ռուսիոյ հետ միաբանիլ և երրակի դաշնակցութիւնը վերականգնանյնել։

Այս սպառնալիքը բոլորովին ունայն չէր։ Գ. Պիսմարքի կարծեաց թարգմանն եղող թերթեր ևս նոյն յայտարարութիւնն ըրին։ Աղեքսանդր Բ. կայսեր ծննդեան 62 րդ տարեդարձին առթիւ Գերմանիոյ [illegible]որը պատուիրակութիւն մը ղրկեց Բեդբուրգ, և առաջին անգամ Աւստրիա[illegible] կայսեր կողմէն պատուիրակութիւն մ'ընկերացաւ անոր։ Այս պատուիրակութիւնները Ռուսիոյ կայսեր անունը կրող գունդե[illegible]ն հրամանատար սպայներէն կազ[illegible]ած էին։ Թէպէտ և այսպիսի արտաքին ցոյցերու չափազանց կարևորութիւն տալ աւելորդ է, սակայն ամենայնիւ Հիւսիսային երեք մեծ կայսրութեանց մէջ նորէն մերձաւոր բարեկամութեան նշաններ կը տեսնուին։ Այս երրակի դաշնակցութիւնը դրացեաց ամենց խիստ վտանգաւոր եղած է։ Բոլորնիս գիտենք դեռ մոռցուած չէ, և վերջին երրակի դաշնակցութիւնն 1877-78 ի Սրևեւեան պատերազմին նախընթաց եղաւ։ Ժամանակէ մ'ի վեր երրակի դաշնակցութիւնը լուծուած կը համարուէր, Պիսմարքի և Կորչաքովի գժտութիւնը լրագրաց էջերուն մէջ ընդարձակ տեղ մը կը բռնէր, հետևաբար երեք արծիւներուն միջև նոր համաձայնութիւն մը տեսնելու մասնաւոր պատճառ մը չկայ։ Ուստի կրնայ լինել որ արտաքին ցոյցերը դարձեալ 'ի դերև ելնեն։ Այսու ամենայնիւ՝ Եւրոպական տէրութեանց մէջ Պերլինի դաշնադրին հիմանց վրայ առայժմ ընդհանուր համաձայնութիւն մը կերևի, և Անգղիոյ նոր նախարարութիւնն ալ առանց անոր հեղինակութիւնն իր վրայ առնլու, դաշնագիրը պահպանելու յօժարակամութիւն կը ցուցնէ։

∴

Ռուսական կառավարութեան Էջմիածնոյ վանուց սեփականութիւնն եղող հինգ գիւղերը գրաւել ուզելուն լուրը բոլոր Հայ ազգին մեծ ցաւ և միանգամայն մեծ զարմացում պատճառած է, Մեր Երևանեան պատասխանատու թղթակցին մէկ գրութիւնը, զոր այսօր կը հըրատարակեմք, բաւական տեղեկութիւն կուտայ այս կալուածոց պատմութեան վրայ, ինչպէս նաև Էջմիածնոյ վանուց անոնց վրայ ունեցած գործուոր իրաւանց նկատմամբ։ Էջմիածնոյ վանքը, Ռուսաց ձեռքին իյնալէ առաջ, ուրիշ երկու տէրութեանց ալ հպատակ եղած էր։ Պարսիկք և Օսմանեանք, երկու խոշոր տէրութիւնք, ժամանակաւ իրենց ընդարձակ երկիրներուն կարգին ունեցած են նաև Հայաստանի այն մասն, ուր Մասիսի արևելակողմը կելնայ և ուր Երասխի ափանց մօտ կը գտնուին Էջմիածին և Երևան։ Այս երկու տէրութեանց ներքելի էր մեծ յարգանք չունենալ խաչի համար, և օրինակի աղագաւ իրենց համար մեծ գործ մը չէր Էջմիածնոյ վանուց սեփականութիւնն եղող քանի մը կտոր անշարժ գիւղերը կալուել Հայոց կաթողիկոսին ձեռքէն, մանաւանդ այն ժամանակներն՝ ուր իրաւունքը որոյ վրայ կը կայանար։ Բայց Սուլթանք և Շահք այդ յափշտակութիւնն իրենց արժանապատուութեան համաձայն չը գտան, և քաղաքագիտական՝ ինչպէս նաև մարդասիրական զգայնի զգացմամբ մ'Էջմիածնոյ վանուց այլ և այլ առանձնաշնորհումներ տալէ զատ, ինչպէս մեր թղթակցին գըրութենէն ալ կը տեսնուի, բազմաթիւ գիւղեր և կալուածներ շընորհեցին, և բոլոր այս առանձնաշնորհութեանց վայելման մէջ կատարելապէս ազատ թողուցին Հայոց Հայրապետական աթոռն։ Իսկ այժմ ցաւով կը տեսնեմք որ իսլամ տէրութեանց ըրած և դարերէ 'ի վեր պահպանած շնորհները քրիստոնեայ տէրութիւն մը կապտելու եղած է, և որ առաւել զարմանալին է, ինքզինք քրիստոնէից պաշտպան անուանող կառավարութիւն մը չը փարանիր նուազ վեհանձնութիւն ունենալ Թուրք և Պարսիկ կառավարութիւններէն։

Բայց այս դէպքն իր կարգին մէջ առաջինը չէ. ուրիշ ոչինչ նուազ կարևոր դէպքեր ըստ բաւականին երևան կը հանեն Ռուսական փարչութեան բուն ոգին։ Եւ յիրաւի, երբ Երևանայ ընդարձակ նահանգին մէջ Հայք օր ըստ օրէ բազմանալով, և իրենց ձախահարց ժառանգութիւնն եղող հայն անբաւական գալով իրենց, Շիրակէն ընդարձակ և ամայի դաշտերէն հող կը խնդրեն, ինչպիսի չարժառիթի պէտք է ընծայել իրենց այս օրինաւոր խնդրոյն մերժումն, և Հայ գիւղացւոց տալ կարելի և բնական եղած հողերուն Մալականաց տրուելն ի՞նչ պատճառաւ է արդեօք որ Ռուս կառավարութիւնն երկրին բուն ըընակիչներն եղող հայրենաւոր Հայ գիւղացիներն անհող կը թողու և հաշտ աչօք կը տեսնէ անոնց այս պատճառաւ ենթակայ եղած թըշուառութիւնն, երբ նոյն իսկ Երևանայ նահանգին մէջ ընդարձակ հողեր կուտայ օտարազգի գաղթականաց։

Տակաւին չեն մոռցուած Կարսի և Արտահանի Ռուս կառավարչաց բանական գործերն, և երբ անոնց վրայ յաւելումք այս վերջինն ալ, նոր փաստ մ'ևս կունենամք 'ի հաստատութիւն մեր այն գաղափարին թէ Ռուսիոյ կառավարութեան Թուրքիոյ քրիստոնէից պաշտպան հանդիսանալը պարզապէս պատրուակ մ'է փառասիրական դիտումներ ծածկելու, և թէ անհնար է Արևելեան քրիստոնէից անխախտ ու անկեղծ պաշտպանութիւն սպասել յիշեալ կառավարութենէն։ Մեք քանիցս անգամ նմքնայ կէտին վրայ, և այժմ ալ կը պնդեմք մասնաւորապէս սա պատճառաւ թէ, ինչպէս տեսնուեցաւ մինչև ցարդ, մեր ազգային շահերը բոլորովին հակառակ կուգան Ռուս կառավարութեան շահուց, երբ կարելի է խուսափ հաստատել թէ բարենորոգմանց շընորհիւ Նոքա միշտ համաձայն կըրնան լինիլ Օսմանեան պետութեան շահուց։

Բուն խնդրոյն դառնալով, տարակոյս չկայ որ Էջմիածնոյ գիւղերին կալուածոց վրայ Ռուսիոյ կառավարութեան ըրած անիրաւ պահանջումն ո՛չ միայն բովանդակ Հայ ազգին դժգոհութեան առիթ պիտի տայ, այլև ազգին պաշտօնական մարմիններն, իբրև ճշմարիտ ներկայիչ ժողովրդական զգացմանց, պիտի փութան հրապարակաւ բողոքել ադոր դէմ։ Մեր Ազգային ժողովն ալ այս նկատմամբ անշուշտ իր պարտքը պիտի կատարէ, քանի որ այդ կալուածներն ընդհանուր ազգին սեփականութիւնն են, և այս խնդիրն ալ այնպիսի խնդիր մը չէ, որոյ վրայ Էջմիածնոյ և Բնգըրուպաւրկի միջև ուղղակի համաձայնութիւն մը բաւական լինի։ Բայց մեք տակաւին կը սիրեմք յուսալ թէ այնպիսի հրապարակային բողոքանաց հարկ չմնար, թէ Ռուսիոյ կառավարութիւնն աւելի վեհանձնաբար վարուելով՝ եւս կընայ ունայն ձեռնարկէ մը, որ իրեն մեծ շահ մը չունենալէ զատ՝ իր հաւիր հպատակաց Հայ հըպատակները դժգոհեցնելու միայն պիտի ծառայէ, և այս տեսութեամբ կարծեմք անօգուտ չը լինիր եթէ վեհ. կաթողիկոսն հրաւէր մը կարդայ վեհ. Աղեքսանդր կայսեր մարդասիրական և արդարասիրական զգացմանց, զորս գնահատելու առիթ ունեցած եմք ուրիշ պարագայից մէջ։

ԱՆԳՂԻԱԿԱՆ
ՆՈՐ ՆԱԽԱՐԱՐՔ

Ա.

Այսօրուընէ սկսեալ, Անգղիոյ պետական նոր նախարարութիւնը կազմող նշանաւոր անձանց մէկ մէկ համառօտ կենսագրութիւնը կը հըրատարակեմք, ազդայինն վերապահելով անոնցմէ մի քանիին վրայ աւելի ընդարձակօրէն գրել։

Գ. ԿԼԱՏՍԹՕՆ

Գ. Կլատսթօն 1809 դեկտ. 29 ին ծնած է, և հետևաբար եօթանասուն և մէկ տարեկան է այժմ։ Իւր հասարակային կեանքը լաւ ծանօթ է։ 1832 ին, այն է 48 տարի առաջ երեսփոխանաց ժողովը մտաւ իբրև Նիւ-Մարքի երեսփոխան, և յաջորդաբար երեսփոխան ընտրուեցաւ Օքսֆորդի համալսարանին կողմէն, Հարաւային Լանքաշըրի կողմէն, Կրինուիչի կողմէն, և այժմ ալ Միտ-Լօթիըն կողմէն։ Առկեց զատ, կառավարական պաշտօններ ալ վարելով, յաջորդաբար գանձային Լորտ, գաղթականութեանց նախարարութեան խորհրդական, առևտրական նախարարութեան խորհրդական, առևտրական նախարար, ելմտական նախարար և առաջին նախարար եղաւ։ Գ. Կլատսթոն աշխարհի առաջին կարգի և ամենէն բեղմնաւոր գրագէտներէն մին է, և Հոմերոսի վրայ ըրած գիտնական աշխատութիւններն հեղինակութեան մեծ և արդար համբաւ մը տուած են իրեն։ Այս տխագառմէ ալս որ Կեսուիլի համբարանին անօրէնութեան բարձր պաշտօնին կոչուեցաւ։ Թէ և եօթանասուն տարին անցուցած է, սակայն ամենայնիւ իր մտաւոր և մարմնական այժերը տակաւին կատարելապէս կը վայլէ, և այս անգամ ստանձնած կրկին պաշտօնն, այն է առաջին նախարարի և ելևմտից նախարարի ծանր պաշտօններն լաւ արժանեայն վարելու համար ամեն պատրաստականութիւն ունի։ Գ. Կլատսթոն, իր բարձր արժանեաց և վարած մեծ պաշտօններուն հակառակ, բնաւ չէ ուզած ազնուականութեան տիտղոսներ և պատիւներ ընդունիլ։

Գ. Կլատսթոն Վիքթօրիա թագուհւոյն իշխանութեան ժամանակ առաջին նախարար եղող տասն և չորրորդ անձն է։ Իր նախորդաց կարգն այսպէս է.

Լորտ Մէլպօրն,	1837ին.
Սըր Ռօպէրթ Բիլ,	1841ին.
Լորտ Ջօն Ռուսէլ,	1847ին.
Լորտ Տէրպի (հնդուցիլ)	1852ին (յունվար)
Լորտ Ապէրտին,	1852ին (դեկտ.)
Լորտ Բալմէրսթոն,	1855ին.
Լորտ Տէրպի (հնդուցիլ)	1858ին.
Լորտ Բալմէրսթոն,	1859ին.
Լորտ Ջօն Ռուսէլ,	1865ին.
Լորտ Տէրպի (հնդուցիլ)	1866ին.
Գ. Տիզրայէլի,	1868ին. (փետր.)
Գ. Կլատսթոն,	1868ին. (դեկտ.)
Գ. Տիզրայէլի,	1874ին.
Գ. Կլատսթոն,	1880ին.

ԼՈՐՏ ԿՐԱՆՎԻԼ

Լորտ Կրանվիլ, որ 1815 ին ծընած լինելով 65 տարեկան է այժմ, նոյնպէս առաջին անգամը չէ որ արտաքին գործոց նախարարութեան բարձր պաշտօնը կը վարէ։ 1835ին, այն է երբ 20 տարեկան էր, Փարիզի Գաղղիական դեսպանատան կըցորդ անուանեցաւ, և հետևեալ տարին Մօրփէթ քաղաքին կողմէ երեսփոխան ընտրուեցաւ. 1838 ին ալ վերընտրեցաւ։ 1840 ին արտաքին գործոց նախարարութեան խորհրդական եղաւ։ 1846 ին, իր եղբօր մահուամբը Լորտերուն խորհրդարանը մտաւ, բայց 1848 ին առևտրական նախարարութեան խորհրդական եղաւ, և երբ, 1851 դեկտ. ին, Նաբոլէոն Գի պետական հարուածին վրայ, Լորտ Բալմէրսթըն իր ժողովրդականութիւնը պահ մը կորսնցնելով ինկաւ, Լորտ Կրանվիլ անոր տեղն անցաւ իբրև նախարար արտաքին գործոց։ 1853 ին, վեհապետական խորհրդին նախագահի պաշտօնով (այժմ Լորտ Սփէնսըրի վարած պաշտօնը) նախարարութեան մէջ բարձր տեղ մը բռնեց, և ուրիշ պաշտօններ ալ վարելէ յետոյ, 1855 ին Լորտերուն խորհրդարանին մէջ ազատականաց պաշտօնական գլուխն եղաւ։ 1856 ին Թագուհին իրեն յանձնեց Ռուսիոյ կայսեր թագադրութեան առթիւ զինքը ներկայացնելու փափուկ պաշտօնը։ 1859ին ալ, հանգուցեալ Լորտ Տէրպիի հրաժարման վրայ, Լորտ Կրանվիլի յանձնեց նոր նախարարութիւն մը կազմելու պաշտօնը։ Լորտ Կրանվիլ չյաջողեցաւ նախարարութիւն մը կազմել, բայց Լորտ Բալմէրսթոնի նախարարութեան մէջ վեհապետական խորհըրդոյ նախագահութեան պաշտօնը վերստին ստանձնեց, և Լորտ Բալմէրսթոնի մահուընէն ետքն ալ շարունակեց Լորտ Ջօն Ռուսէլի առաջին նախարարութեան ժամանակ։ 1868 ին Գ. Կլատսթոնի նախարարութեան մէջ գաղթականութեանց նախարար եղաւ, և 1870 ին Լորտ Քլարէնտոնի յաջորդեց իբրև նախարար արտաքին գործոց։ Ահա այս պաշտօնով է որ, Ֆրանքօ-Գերմանական պատերազմին մէջ Բելճիոյ չէզոքութեան յարգուիլը ապահովելով երրակի դաշնագրին կնքման առթիւ նշանաւոր դեր մը խաղաց։ Լորտ Կրանվիլ նմանապէս կարևոր դեր մ'ունեցած է Տիեզերական արուեստահանդէսներու կազմակերպութեան մէջ։ 1851 ին և 1862 ին Լոնտրայի մէջ բացուած արուեստահանդէսներուն նախագահ և դեր-նախագահ եղաւ, և Փարիզի ու Վիէննայի արուեստահանդէսներուն մէջ ալ Անգղիական յանձնախմբոց նախագահութիւն ըրելով ամեն տեղ բարեկիրթ ազնուականի մը յիշատակը թողուց և իր մեծ հմտութիւնն ապացուցանելու գործածեց։ Երկար ժամանակէ 'ի վեր Լոնտրայի համալսարանին տեսուչ է, և եղական սեւէ հին աշակերտ ընդունել տալու գործին մէջ բաւական մաս ունեցած է։

(Շարունակելի)

ԳԻՒՂԱԿԱՆ ԿԱԼՈՒԱԾՔ
ԷՋՄԻԱԾՆԻ

Երևան 11 ապրիլ 1880

. . . խմբագիր.

Հայաստանեայց Մայր Աթոռն Ս. Էջմիածին չորս հատ գիւղական անշարժ կալուած ունի, 1՝ Վաղարշապատ, և 2՝ Մուղնի գիւղերը 460 տարիներէ հետէ. 3՝ Օշական գիւղը 230 տարիներէ ի վեր. 4՝ Մաստարա գիւղը նոյնպէս 5՝ Ցեղուարդ. 225 տարիներէ հետէ Էջմիածնի սեփականութիւնքն են։

Էջմիածին 25 կտոր աւելի գիւղական կալուած ունեցած է, ինչպէս արձանագրուած են Ջամբռում և կաթողիկոսական դիւանատան արձանագրութեանց մէջ, յորոց ոմանք փոխանակուած են աւելի արդիւնաբեր կալուածներով, ոմանք աւերակ դարձած են Սրաբաւեան դաշտին և շրջակայից երբեմն աշխարհաւերան յարձակմանց կեդրոն և տեսարան եղած տեղեաց և այնպէս երկար մընալով՝ օտարացած են, թէև այժմ չեղեալ են, և ոմանք յափշտակուած են խաներէն և կառավարութիւններէն, և շատ ժամանակ անցած չէ որ Տփխիսայ ռուսական կառավարութիւնն ալ երկրին նոր տիրած տարիները յաջողած է Աշտարակ գիւղը խլել։

Թէև հին ատեններում ևս Էջմիածին և իր գիւղօրայք յափշտակութեանց և բռնութեանց ենթարկուած են, բայց երբ հանգիստ միջոցներ են եղած, օրինաւոր իշխանութեանց և թագաւորութեանց օրերով, լիովին վայելեր է իր իրաւունքներն ու արտօնութիւնքը, որոց համար լիքը հրովարտակներ, արտօնագրեր և հրամաննագրեր կան։

Այս արտօնութեանց շնորհքներն են և աւելի պարզական ավորութեամբ Բէ-Ըէ կամ Բֆալէ-ն կը կոչուին, որ որդւոց յորդիս ժառանգական և ազատ արտօնութիւն ունի է. գիւղօրէից ամենայն տեսակ կարգի բաւական թէ չնչաւոր բերքէն 30ին 7 կամ 0/0 (հարիւրին) 30 տասանորդ, իսկ ծխահարկը արքունեաց կը վերաբերի, և գրեթէ ամեն թագաւոր կամ ըստ մասնեայ և կամ բոլորովին պարգևած են Էջմիածնին՝ խնդրելով որ փոխարէնը աղօթք անեն նոցա կենաց են, համար։ Այս Թըֆլական արարտօնութեան միևնոյն տասանորդը հաւէն, հաւկիթէն և ամենաչնչին արդիւնաբերութենէ անգամ կ'իջնէ իր բաժինը ստանալու։ Գիւղացիք պարտաւոր են Թըֆլական իրաւունք ունեցողին ամեն ծառայութիւնքը կատարել, որուն կէսը [illegible] կամ [illegible] պէտք է տալ։

Իսկ Էջմիածին իր արտօնութիւնքը և իրաւունքները արդարութեամբ և խղճիւ 'ի գործ դրած է. փոխանակ 30ին 7ի՝ 6 տասանորդ առած է նշանաւոր բերքերէն և յատկապէս ցորենէն, յարդէն, գարիէն, խոտէն, բամբակէն (որ նոր է) և սոյն նման կենական պիտոյքներէ։ Ծխահարկը և այգեհարկը կառավարութեան կանոնաց համեմատ (շատ թեթև մի սուրք) ընդունած է, և [illegible] էլ խաղաղ վերջացուցած է։ Իւղէ, պանիրէ, հաւէ, հաւկիթէ, քաղբէ են, տասանորդ առած չունի։

Թէև ռուսական կառավարութիւնն Էջմիածնի նոր տիրած ժամանակն անգամ Նիբեմ կաթողիկոսի օրով նկատեր է Էջմիածնի գիւղերը խլել կամ գոնէ իրաւունքնե-

ըը շատ կարճել, բայց Նեփեժի դատ-ոըն բողոքողներն և Յովհաննէսի աշխատանքը առաջին առած են, և վերջապէս Պոլաժենիա կոչուած 1836ի կանոնադրութեան մէջ յառկապէս արձանագրուած են հինգ գիւղօրայք և նոյն ազատութիւնքը. միայն ծխահարկի համար յիշուած է՝ որ թողուած է Էջմիածնին ծխահարկութիւն։ Աւել է թէ ծխահարկը ընդրոյ ներքև մնացած էր և է։

Զմոռնանք յիշել ի սկզբանէ ի վեր՝ Օսմանեանք և Պարսիկք իբրև վեհ կամ վեհ և անձեռնամխելի ընդունած են Էջմիածնի գիւղական կալուածոց կամ հողոց սեփհականութիւնը յանուն Էջմիածնի, և այնպէս յարգած։ Իսկ արդարև, Էջմիածնի գիւղական կալուածներն ի սկզբանէ անտի նուիրական դարձած են և ... միայն երբեմն օրինաւոր իշխանութեանց օրերով ... անցած համարել կարելի է։

Այսպէս մինչև հիմայ շարունակուած է։ Ռուսիոյ երկրաժամանակեայ տիրապետութիւնը, թագաւորական օրէնքները, հրովարտակները և կանոնքը ինչպէս կը վկայեն որ Էջմիածնի գիւղական կալուածները նուիրական սեփհականութիւններ են, թէ միևնոյն նպատակով խնդրած կամ ծախու առած են հայրապետք եկեղեցւոյ միոյ և Էջմիածնի յատկացուցած, և թէ այսքան քաղաքական փոփոխութեանց և իշխանական յաջորդութեանց ժամանակներում միևնոյն կալուածներն Էջմիածնի յատուկ սեփհականութիւնք եղած են և անտեսական միայն ազգիներն ու՝ մատակարարները։ Ընկած է ուրիշ տեղեր շատ վանքեր կամ կալուածներ, տան, խանութ, այգի, պարտէզ, ... խիստ շատը կորած է և արձանագրութիւնք միայն մնացած են։

Արդ՝ կովկասեան կառավարութիւնը, կամ աւելի ճիշդը՝ փոխարքայ Մեծ դուքս Միքայէլը, որ 1870 թուականէն ՚ի վեր Տրպալանի, Դորոցայ և այլ շատ խնդիրներ յուզելով ծանրացած է Էջմիածնի վերայ, և 1873էն ՚ի վեր գիւղօրէից համար ես կը հետեւէր, այս անգամ անցեալ փետրուար 21ին առ վեհ. Հայրապետն յառաւել թուղթ գրելով մի ծրագիր կ՚առաջարկէ Էջմիածնի գիւղական հինգ կալուածոց համար։

Այս առաջարկութեամբ Էջմիածնէն պիտի խլէ ծխահարկը՝ փոխարէնը չնչին մի գումար կապել տալով արքունական գանձարանէն, տասանորդը ... (որ 30ին 7է), և ամենավատթարը՝ Էջմիածնի դարաւոր ժամանակներէ հետէ և նուիրական սեփհականութիւնքը եղած հողը գիւղացւոց կը յատկացնէ, և խրատենք կ՚առաջ որ ամեն գիւղացի՝ երբ ուզենայ պիտի ծախու առնու իր վարած հողը, ոչ թէ կալուածատիրոջ պահանջած գումարը վճարելով, այլ ինչ որ կառավարութիւնն որոշէ։

Բառ այսմ,

1. Էջմիածնի սեփհականութիւնքը կը խլէ կառավարութիւնը։

2. Էջմիածնի վարուցանից անգամ տեղ չ՚թողուր, որ իր կենսական անհրաժեշտ պէտքն է։

3. Էջմիածնի տարեկան եկամուտը կէսէն անգամ պակաս կը մնայ։

4. Էջմիածնի երկրագործութենէ ստացած անական պաշարն ես չափազանց պակասելով՝ ազատակը և ասարները դադարեցնելով՝ ամենայն ինչ դրամով գնելու պիտի ստիպուի. և վերջապէս

5. Կառավարութեան խոստացած փոխարինութիւնն անգամ թէ և չնչին գումար և լոկ խոստում՝ գանձարանում մնալով, ոչ աւելի օգուտ կ՚տայ և ոչ երկար կ՚ապրէ։

Հետեւաբար.

Էջմիածին պիտի ստիպուի անմիջապէս ..., միաբանութիւնը ցրուել, ամեն բան դրամով գնելով եկամուտից չափազանց պակասութեան համար պարտուց ենթարկուիլ, և այսպէս ամենայն Հայոց Հայրապետութիւնը թէ ինչ կը լինի՝ խելք ունեցողը կրնայ իմանալ։

* * *

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՍՈՎԸ

Օրտու 16 մարտ 1880

. . . Խմբագիր.

Ինչ որ ալ ըսեն այս մասին զըժուարահաւատ ալլներ, պէտք է սակայն խոստովանիլ թէ ամեն Հայ փութայ օգնել իր հայրենակցաց այն աշխարհական միջոցին և դեռ կ՚օգնեն։

Խօսքս մանաւանդ Օրտուի ազգայնոց վերայ, ... որոնց կըսեմ թէ Պոլսեցիական կանոնին մեծ ազդեցութիւն գործեց սոցա վերայ։

Ցասուկ մասնաժողով մը կազմեցաւ, որ սուղ ժամանակի մէջ 30 (երեսուն) ոսկոյ գումար մը հաւաքեց, զոր անյապաղ Տրապիզոնի առաջնորդարանը ղրկեց, որպէս զի անտի եւ Կեդր. Ցանձնաժողովոյ ձեռքն հասցնեն խոկոյն։

Բայց նոյն մասնաժողովէն, եռանդուն և ազգասէր երիտասարդներ ընկերութիւն մը կազմեցին, որպէս զի մինչ ցվերջ սովեալ հայրենակցութիւն ընեն ժողովրդեան մէջ, և իրենց նպաստներն գործադրութեան սկսան, ղրկելով Կեդր. Ցանձնաժողովոյ 100 (հարիւր) մէճիտ, զոր աւելի քան մի ամիս յառաջ հրատարակած էիք Ձեր պատուական թերթին մէջ (թէ և ոչ պարզանապէս)։

Ուստի երբ ի նկատ առնումք մի կողմէ Օրտուի ազգայնոց սակաւութիւն (հազիւ երկու հարիւր տանէ բաղկացեալ), և միւս կողմէ նոցա չաւեցուն աղքատութիւնն, չենք կարող չծածկել թէ այն գումարն որ մօտ 50 (յիսուն) ոսկի կընէ, և որ առաջին և վերջին չպիտի լինի, մեծ անձնանուիրութեան արդիւնք է։

Առաջին և վերջին չպիտի լինի, ըսի, բայց կը վախնամ թէ կը սխալիմ. Որովհետև ժողովրդեան քով մի և նոյն փոյթն ու եռանդը չմնայ, որոյ կը փութամ ... յայտնել ձեզ պատճառն։

Ինչպէս վերը յիշեցի, հրատարակած էիք ընկերութեան ձեռամբ հաւաքուած 100 (հարիւր) մէճիտն, բայց ինչ զարմանք որ մինչ ցարդ դեռ և ոչ մի ստանորագրութիւն տեսնուեցաւ մասնաժողովոյ ձեռամբ հաւաքուած 30 (երեսուն) ոսկոյ ծանուցման, որ 100 (հարիւր) մէճիտէն շատ առաջ Տրապիզոն ղրկուած էր։

Ես չգիտեմ թէ այն գումարը դեռ Տրապիզոնի առաջնորդարանին կը գտնուի, թէ ոչ ղրկուած է Կեդր. Ցանձնաժողովոյ և նա չէ հրատարակած։

Ուստի ներկայիս կը խնդրեմ առնարժարար Կեդր. Ցանձնաժողովէն, որ եթէ ընդունած է այն գումարն, հաճի հրատարակել զայն, իսկ եթէ չէ ընդունած՝ տեղեկութիւն խնդրէ նորա վրայով Տրապիզոնի առաջնորդարանէն և դարձեալ հրատարակէ յայտնութիւն գայթակղելու մասց։

Հաճեցէք, . . . Խմբագիր, մի անկիւն շնորհել ներկայիս ձեր պատուական թերթին մէջ, և ընդունեցէք կանխաւ շնորհակալեաց հաւաստին։

Ձեր
Նշ. Բ. Ա...

ԵԴԵՍԻԱ

Ազգասէր դաշնութեան ազբար, բարև քեզ.

Այսօր իս քըղնեք հայ սիրտեմ ուղիր, ... դաշնութիւ մէկ քեօշէն ար, չենք ... դաշթեն Մասիս է, ես լէ անոր որդուն մէկն եմ, քու եղբայրդ եմ, էւէջ մէ.քթուպ մի ճամբեցի, ... քինճին է. մի վախնար ... թէճիդ չեմ ըներ. բուլթի փորա չունիմ օր մէ.քթուպ ճամբեմ. 'փալահա ես հեղլէ երկու եղրօրնէ պարք եմ իրեր ... բուլթիս փարան. չինաքի ճիկերիս վառեր է.

Այս չարթուն դաղիթէդ լսեցի ակսայ օր դրերիս քի Ուրֆա վառեր է. Ֆանկլիթանու գաղթէները դրած են եղեր. մեր քաղքըցիք լսին քի ես սուտ վալ համեր է. պապա սուս չէ. էկէր կրակով վառէր՝ ջրով կանցներ, չենքի երկու կեօլ կայ մեր քաղքին մէջ, հարարմամի, Ցանախայի անունով կեօլ են. հէմ մեր քաղաք պլեթանը քարով պատած է, տան մի վառ ... մէկէլին չենք հասցներ։ Ասիս եղբրաէք ես կրակը անանցում կրակ է. ցիրնին քէլլ 450 դրշի հաստ, եսօր էնէէ չկայ. լըր մի եդ հարիր փարանէն անցաւ. սիփասակ կարեկը օր մէնք հաւերու եմ կինէնք, 13 օխան 50 դրշէն անցաւ. օխա մի բէնճէր պէխչէն գնաւ, կուտին օխան 2 փէտէ էր, աս տարի օխան մէկ ղրուշ ինք չկայ. փէտէ չկայ. փէտէ կայ, փէտէն սաք չունի չի քըլեր. Ցանմընիս տըրաւ. քեարըրղթին, անօթթին, ակֆիլ բէրուշան եղանք. 6 օխա ալիր, էնէէ հացերէ չամանրքիմին կ՚հաւի. 6 հօխան 25 դրուշ էնէէ չի դըտուեր. Ուրֆան չէ վառեր ինչ եղեր է. քարը չվառւա Ուրֆայի. Մօրը սիրտը կած ուստայ ալին հեռ կը վառի, կաթիլ ... մէկ մէհ-ըըմնէրա մօրմանուն արցունքը կը ըլին. պապա վիզը կը ծռէ, եավ-րըմ վոզը հաց կը բերեմ մէկէնօր կը բերեմ կըսէ կը խաբէ օրը իրկուն կընէ իրկունը կը լ ուսնէ լալով։

Ձանըմ ա՛ր մէկա ըսիմ, ճիր գէնկին մարդանց խօսք չունիմ. օրթա մարդ եըլէ անօթի մնալ պըդըլան քիւլֆէթով, ալթըլը Փղէրէն մի հարցընէր, Հայ Տէճիկ ժամն ուճամին ազօթք ընելընօն սոնա, հըմա Սուրբ Սաստրակ Սուրբ Սարգիս չէօլերը լեռները այլան երթալ աղօթել. մեր ժաման բակը անօթի ժողովուրդները հընչի իրկուն մարդ կընիկ իրենց չօճուգներով պատերուն տակ կը նստին գերեզմանաց վրայ կաղօթեն կուլան. իշտէ Ուրֆան էս կրակով փոշի կը նոյիա մախա երկինքը պըլըւ ծածկել. էկէր էսէնց երթայ, Ուրֆայուն թօփալա պէլքի Սասմայու կը հասնի էկէր սաղ մնան նէ. Սիբնի եղբրաէք, Դաղէթաճի պարոնաէք, մեր հալն էսի է, մեր կըրակը էսի է, խապար առէք, մէնք էս քաղքին մէջ շատ Փդարի հայ ասլ կը սիրինք, լաքին հըմա Աստուած մեզիկ պըլանկայի աէրէճէ հասուցի, եղբրաէք. 20 տուն աղքատ ունէր մեր ազգը, հըմա 500 տուն հասաւ բայց աղքատ օր հըչ մի իրկուն լացան դուան մէջ անօթի ենք անօթի ենք կըսեն կուլան կերթան. զարմ, ցիրնի աէրերուն սիրտը քար է դարձեր. մարդ կայ օր հարիւր հինգ հարիւր հըզար քէլ թախըլ ունի ծախել չուզեր. աար չէչէն ինչ է, դուք ախշիկնմիշ եղէք պապա. հէօքումէթա այսօր աս ցիրնի ախրունքը սըխմէ՝ քաղքցուն հաց կը դտնի եըմա փիւէն. անոր հերդէթ Աստուած առք կուտայ էնէէ կը պըշի քիլըլա։

Բան մըլ ըսեմ օր չոք վէրիկ պըրոըը առնա հէօքումէթը. Փըդարան հացի փառայ չունի, ճրագըյա չունի, ուտելու սոխ չունի, քեար չունի, 2 մանկըր կայ նէ էնէ սաք չունի, չոք վէրիկ պըրոըր տայ եղեր. իշտէ էսի պակաս է. օր էսէ եղաւ քաղքին գեանն փաշին կը մնալի. եղբրաէք էսինց գիտցէք օր աս տարի մէկ հակիմ վաթցուն փառայ ծախուաւ, բեռ մը էրթ 250 ղրուշ օխխով ծախուաւ, հըզար ոչխար ունողին 950 ոչխարը սատկաւ. աը կացէք ախշիկնմիշ էղէք Ուրֆայի հալը. ո՛ր մէկը ըսեմ, կաղիս քըղի եէճէլները ինչ գնի եղեր է ակֆթէրս ճամբեմ. ա՛խ մեր ճիկէրս վառեր է, ճօճուղ ընողս պըշլու ղուկուս փակցնել. հաց չունի ինչ եէնէ աղքատս։

Ես աղէկ գրել չիմ գիտեր օր գրեմ ախղըլուն, կամըշնամ բան գրեմ. լաքին ալթըղ ճիկէրս նէրսըս փախաւ. ես քաղքցուն մեղքըրն կուդանէ ղաղթէդ մէջս անցուր մեր հալս, իշթէ աս կրակն է մեղիկ վառողս. 15 հեղ սան եկաւ, ախղըլուն անձրև մի չենք տեսեր, ալթըլը դուն գնա հասկցիր. Դաղիթաճի էղբէրիս ես հայիս փէտէն փօսթի կուտամս. դունքէ ես խօսքերս Մասիսդ մէկ քեօշէն իմթար էրէ, փարձ.բիդ Աստուծու կառնաս. պէլքի Սուրբաթան Պատրարքը մէկ ջուր մը կը ցանէ մեր կրակին, եա՛ հէօքումէթին բան մի կը գրէն օր ցորնի ախրու ըանց խօսք հասկցնէն։

Կեցիր բարով Գաղթաճի էղբէր, փարձ.բիդ. Աստուծոյ ամանաւ.

Ռուֆուսի

Ուրֆա 24 մարտ 1880

ԿՐԹԱԿԱՆ

ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ

Ընդհանուր ժողովոյ Մէջլիսի Կրթական Խորհրդոյ

ՆԻ

Կառավարութիւնք Ազգ. վարժարանաց ընդհանուր բարեկարգութեան համար

(Շար. տես թիւ 2602)

Երրորդ հարցում.

Եթէ ուսումնարանի ծախքը՝ մասնաւոր թաղի մը եկամուտներով չհոգացուիր, անոր վարչութիւնը Կեդր. Վարչութեան կը պատկանի, որ կրնայ զայն իրմէ կորզուած հոգաբարձութեան յանձնել. իսկ եթէ թաղն է ուսումնարանի ծախքը հոգացողը, անոր վարչութիւնը պէտք է թաղին ընտրեալ հոգաբարձութեան յանձնուի։ Ուսումնարանի հոգաբարձութեան ընտրութիւնը պէտք է թաղն ինք ընէ և ոչ թէ Թաղ. Խորհուրդը։ Այս վերջին պայմանը անհրաժեշտ է մանաւանդ այն տանն՝ երբ քանի մը թաղ միանալով ուսումնարան կը բանան։

Հոգաբարձութիւնը պէտք է բոլորովին անկախ ըլլայ Թաղական Խորհրդէն և դասատուի անձնաւորութեան։ Հոգաբարձութեան անկախութիւնը անհրաժեշտ է մեր այս անիշխանական վիճակին մէջ. վասն զի թաղային վարժարանները յաճախ զոհ կըլլան քաղաքական, անձնական և այլ այսպիսի հինաւուրց փառաց խնդիրներու։

Հարցում չորրորդ.

Մեր ներկայ վիճակին մէջ աշակերտներէ թոշակ առնելն անհրաժեշտ է. թոշակի բաշխման և հաւաքման խնդիրը կարծուածէն շատ աւելի դժուար և ծանր խնդիր է, թոշակաց բաշխումն արդարութեամբ ընելն շատ ժամանակի և ծնողաց վիճակին վրայ ճիշդ տեղեկութեանց, իսկ հաւաքումը վարչական զօրութեան կը կարօտի։ Մեր մէջ թոշակաց բաշխումը շատ վերիվերոյ և յաճախ անարդարութեամբ կ՚ըլլայ. թոշակ կառնուի այնպիսի ծնողքներէ՝ որք հազիւ կրնան ապրուստնին ճարել, և ընդհակառակն քիչ թոշակ կառնուի այնպիսիներէ՝ որք կրնան և պարտական են շատ աւելի վճարել։ Եւ այս կերպով թաղային անաւնները աղքատին մանկանց կրթութեան յատկացեալ դրամը կիսով չափ ունեւորներուն կուգեն։ Երբ հարուստ մը 20-30 ղրուշ կը վճարէ ամիսը, կը կարծէ թէ ոչ միայն իր պարտքը կը կատարէ, այլ և մեծ շնորհք բրած կ՚ըլլայ և կուզէ որ ամեն բան իր կամացը համեմատ առօրինուի, մինչդեռ իրօք իր զաւկին կրթութեան ծախուց մէկ մասը թաղային սնտուկը հոգացած կ՚ըլլայ։ Այս անիրաւութիւնը արդարացնելու համար կըսեն թէ թաղային սնտուկին արդիւնքը հարուստներէն է։ Անիրաւութիւն մը անիրաւ պատճառաբանութեամբ չկրնար արդարանալ, ինչպէս որ ազգը պատմ չմաքրուիր։ Բացատրենք. Նախ երբ հարուստը կամ ունեւորը եկեղեցւոյ թաղականը դրամ կը՝ ձգէ կամ մոմ կը վառէ &c, նպատակը իր զաւկին կրթութեանը համար վճարելիք թոշակին քանակութիւնը նուազեցնել չէ, այլ բարեպաշտական գործ մ՚ընել է, որուն փոխարէնը ի հանդերձեալն պիտի վայելէ։ Երկրորդ՝ սխալ է այն կարծիքը թէ եկեղեցւոյ եկամուտը միայն ունեւորներէն է. վասն զի հաւատաւոր աղքատիկ ժողովրդեան տուած փարաներուն գումարը քանի մը ունեւորներու տուած ղրուշներուն Մէճիտիէներուն և Ոսկիներուն գումարէն մեծ կը գտնենք՝ եթէ ճիշդ հաշուի նստինք։ Տրնտեսագիտութեան անկողմնակալ ներկայացուցիչները չանանց անհերքելի փաստերով հաստատած են այս ճշմարտութիւնը նմանօրինակ խնդիրներու մէջ։

Մեր մէջ թոշակաց բաշխումը որոշելու հիմ մը չունի։ Այդ բաշխման հիմ պէտք է բռնել ի ծնողաց տարեկան վաստակին քանակութիւնը։ Եթէ վաստակին հարիւրին երկուքը պահանջել ի կրթութեան համար՝ տարին 50 ոսկի եկամուտ ունեցողը պէտք է վճարէ տարին միայն մէկ ոսկի, 100 ոսկի վաստակողը՝ 2 ոսկի, 150 ոսկի վաստակողը 3 ոսկի, &c. իսկ 50 ոսկիէն նուազ վաստակողներուն զաւակները պէտք է ձրի կրթուին։ Տրոյ բաշխման մասին գիտութեան վերջին խօսքն այն է թէ տուրքը յառաջդիմական ըլլալու է և ոչ թէ համեմատական, այսինքն եթէ 100 ոսկի եկամուտ ունեցողը կը վճարէ 2 ոսկի, 200 ոսկի ունեցողը ոչ թէ 4 ոսկի, այլ աւելի վճարելու է, վասն զի 200 ոսկի ունեցողին աւելի դիւրին է 5–6 ոսկի վճարել քան թէ 100 ոսկի ունեցողին 2 ոսկի։ Բայց այս յառաջադիմական արդար բաշխման գործադրութիւնն առայժմ քաղաքակիրթ ազգաց թողունք, և ընդունինք գէթ համեմատական բաշխումը։

Թոշակաց հաւաքումը պէտք է բոլորովին տրամաբանել վարժարանաց ուսուցիչներէն. մանաւանդ ընաւ երբէք պէտք չէ յանձնել զայն դասախօսներուն։ Պէճէնգօյի մէջ, և դեռ ուրիշ տեղեր ալ, թաղային հարկապահանջին ձեռքովը կը գանձուի աշակերտաց թոշակը. մեր վարչութիւններն ալ պէտք է ատոր նման միջոց մը գտնեն։ Կրնայ առարկուիլ թէ մեր կեդրոնական վարչութիւնն անգամ կեդրոնական տուրքը հաւաքելու անկարող կը գտնուի։ Այո՛, բայց երբ ամենաքաղաքակիրթ ազգաց մէջ անգամ պէտք եղած գումարը տալու վարչական ոյժի չեն անձնուիր, մեծ դժուարութիւն է յուսալ և հաւատալ թէ մեր գործերը երբ և իցէ կրնան քալել միմիայն բարոյական ազդեցութեամբ։ Ցխրաւ, բարոյական ոյժն ալ կրնայ բաւական գործ տեսնել, բայց պէտք է որ կատարելագործ արդարութեան վրայ հիմնուած ըլլայ, ուստի բնդհանրապէս հեռու է դժբաղդաբար մեր վարչական մարմնոց ընթացքը։

Աշակերտներէ թոշակ առնելէ աւելի արդար միջոց մը կայ — այն է կրթութեան տուրք սահմանելը։ Այս սկզբամբ ամեն Հայ՝ զաւակ ունենայ թէ ոչ պարտի իր կարողութեան համեմատ ազգային կրթութեան ծախուց մասնակցիլ։ Ազգային վարժարանները միայն ծնողաց օգտին չեն ծառայեր, այլ ամբողջ հասարակութեան. անոնք որչափ շատ մարդ կրթեն, որչափ լաւ կրթութիւն տան, այնչափ աւելի կը յառաջանայ և կը բարգաւաճի ամբողջ ազգը։ Ասի այնչափ յայտնի ճշմարտութիւն է որ երկար բացատրութեանց պէտք չունի։ Ազգային եկեղեցական ժողով և վարչութիւն ժամանակ և աշխատանք վատնած չեն ըլլար՝ եթէ այս և ասոր նման խնդիրները իրենց խորին ուշադրութեան առարկայ ընեն։

Տրոց բաշխման հիմն և հաւաքման եղանակը կրնայ նոյնը ըլլալ՝ զոր ցուցինք թոշակաց բաշխման համար. միայն թէ, ինչպէս թոշակաց՝ նոյնպէս և տրոց բաշխման առեն նկատի առնելու է վճարողին ընտանեկան հանգամանքները, այսինքն՝ մինա՞կ է թէ բազմաթիւ ընտանիքի մը պահպանութեան հոգով ծանրաբեռնուած &c. Երբ կրթութեան տուրքը հաստատուի վարժարանաց դռները թէ հարուստին և թէ աղքատին առջև հաւասարապէս ձրի կը բացուին, թոշակաւորներու և ձրիներու մէջ եղած արատաւոր խտրութիւնը կը վերնայ, և հարուստ աղքատ հաւասարապէս կօշիկներն մասնաւորապէս և բարոյապէս։

Մ. ... ...

ԻԼԱՆ

Առաքէլի շնհանէ Թաշնիկէ իտալեան իշխան մի պայծառ օգնութեամբ նոր գէյլի ալին փիլէ եւ մաշրդ. դուրսըն էանէց տօքատ ալթը ալհէրի ռըֆը ալամ մէ ռըֆը ալքէրի աշար հաւըլթընառ օբարաք միւրաթ էմլակնաէն հէփուլէթէն իթա քըլընմաք չալթը իլէ իթայէ թալա օրանլարըն նիշան բուլմըն իկիրմի սէքիզինճի բաղար իրթէսի կիւնի հարայէ նէզարէթի լէվազըմաթ աայիրէսինէ կէլմէլէրի.

25 Նիսան 1880

Գապը Սէրասքէրի

—

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ
ՆՈՐ
ԹՈՒԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ

—

ԱՇԽԱՏԱՍԻՐԵԱՑ

Վահան Հայրապետ Ցովսէփեան

Յաջորդական ուսուց. Ս. Ցակոբեանց

Այն թուագիտութիւնը մինչև ցարդ հրատարակուածներուն կատարելագոյնն է, զի իր մէջ ընդարձակօրէն կը պարունակէ այս ուսման տեսական և գործնական երկու ճիւղերն, որոնք կարելի եղածին չափ դիւրամատոյց լեզուով բացատրուած են: Ասկէց զատ կը պարունակէ նաև ալճեպրական գործողութիւններէն հատոյթ, բաղադրելով տակաւ, տարեւորք եւայլն, իրենց բոլոր տարազներովը և վերջապէս եօթը տասնորդականով նշանակուած աղ'ւսակ մը:

Այս երկը բաժնուած է 13 հատուածներու, որոնց առաջինը այս անգամ հրատարակուած է 180 երեսէ բաղկացեալ և կ'պարունակէ.

1. Զոյդ գործողութիւն ամբողջ թուոց.

2. Բաժանականութիւն ամբողջ թուոց:

Բազմաթիւ օրինակներով, կրթութիւններով և խնդիրներով.

Կը ծախուի Գում-Գափու Ս. Ն. Բուսաղէթեան տունը:

Առաջին հատորին գինն է 5 արծաթ մէճիտ.

—

ԸՆԹԱՑՔ ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԿՐԹՈՒԹԵԱՆ

[illegible]

ԲՆԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

Նախակրթարանական առաջին տարւոյ համար

ԹԱՐԳՄԱՆԵՑ

Կ. Ց. Մուրատեան

Տիկին Բոր-Բորդանթիէի այն դասագիրքն 'ի Հայ լեզու, բազում պատկերօք զարդարուն և Արամեան տպագրութեամբ 'ի լոյս է ընծայուած. կեդրոնատեղին է Արամեան գրատուն, Զօքմաքճըլար փողոց, Ցակոբեան խան: Կը գտնուի նաև ամեն Հայ գրավաճառաց քով:

Գին 3 ղրուշ արծաթ

—

ՀԱՅԿԱԿԱՆ
ՑԻՍՆԱԿ ԱՌԱԿ

Գեր. Վահան վարդապետ Պարտիզակցի ազնուն և գողտրիկ գըրչով այս գրքոյկը ի լոյս կը հանէ: Հայկական Թանկագին այս գոհարները զորս իր չորրորդ այցելութեանը ի Հայաստան հետզհետէ հաւաքած է Հայ պապերէ և մամերէ լսելով, իբրև նուիրական յիշատակներ այս անգամ մեզ ներկայացնելու 'կուսանդէ հանդերձ յաւելուածովք: Սորա չեն նմանիր օտար աւանդութեանց առակներուն, ուստի և կարժէ որ իւրաքանչիւր Հայ ընթեռնու իբրև ազգային հեղինակի գործ երկ:

Գինն է 5 ղր:

Կը ծախուի բոլոր գրավաճառաց քով, նամկէն գլուխը Ջրավաճառ Փողոս աղայի և Գառբեջեան ծխավաճառ Փողոս աղայի խանութը: Կեդրոնատեղին է մեր գրատունը. Կ. Պոլիս Մերճան չարշը թիւ 57:

Վահրամ Յ. Մուրատեան

—

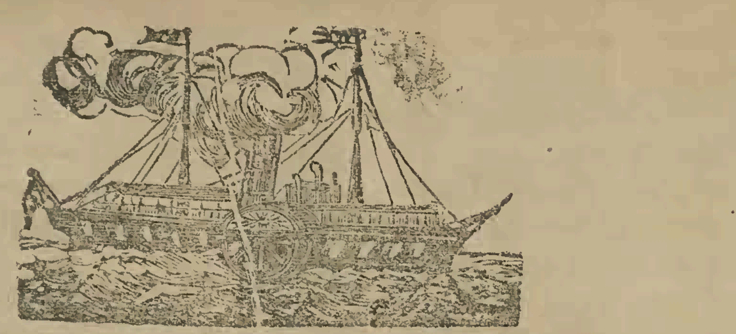

ՇԻՐՔԷԹԻ ԽԱՅՐԻԷ
ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐՈՒՆ ԵՐԹԵՒԵԿԻ ԺԱՄԵՐԸ
1880 ԱՊՐԻԼ 1 ՆԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ՕՐԷՆ ՍԿՍԵԱԼ

ՄԻՆՉԵՒ ԱՊՐԻԼ 30

Ժամ	Եւրոպական եզերք	Թիւ
11 30	Ենիմահալլէն Մէզարպուրնու. Պէյլէրպէյ, Թարապիա Ենիքէօյ, ՍԹէնիա. Չէնգէլքէօյ. Ռումէլի Հիսար. Պէպէք (Արնաւուտ գիւղի չըգնալու նաւ պիտի հաղորդակցի)	20
12 30	Ենիմահալլէն Մէզարպուրնու. Պէյլէրպէյ. Թարապիա. Ենիգիւղ Էմիրկեան Ռ. Հիսար Պէպէք:	32
1 30	Բ. Ա. Գաւաղէն Ենիմահալլէ. Մէզարպուրնու. Պէյլէրպէյ. Թարապիա. Ենիքէօյ. ՍԹէնիա. Էմիրկեան Չէնգէլքէօյ. Ռ. Հիսար. Պէպէք. Արնաւուտքէօյ. Գուրուչէշմէ. Օրթաքէօյ. Պէշիկթաշ:	33
3	Մէզարպուրնու. Պէյլէրպէյ. Թարապիա, Ենիքէօյ. ՍԹէնիա Էմիրկեան. Չէնգէլքէօյ. Ռ. Հիսար. Պէպէք. Արնաւուտքէօյ. Գուրուչէշմէ. Օրթաքէօյ. Պէշիկթաշ.	20
4 15	Ենիմահալլէն Մէզարպուրնու. Պէյլէրպէյ. Թարապիա. Ենիքէօյ Էմիրկեան. Չէնգէլքէօյ. Ռ. Հիսար. Պէպէք. Արնաւուտքէօյ. Գուրուչէշմէ. Օրթաքէօյ. Պէշիկթաշ:	21
6 15	Ենիմահալլէն Պէյլէրպէյ. Թարապիա. Պիւյիւգտէրէ. Ենիքէօյ. Էմիրկեան. Գանլըճա. Ռ. Ա. Հիսար, Գանտիլլի. Արնաւուտքէօյ. Չէնկէլքէօյ. Պէյլէրպէյի. Օրթաքէօյ. Գուզղունճուք. Պէշիկթաշ. [illegible]	4
8	Ա. և Բ. Գաւաղ. Ենիմահալլէ. Մէզարպուրնու. Պէյլէրպէյ Թարապիա. Պէյքօզ. Ենիքէօյ. Էմիրկեան. Չէնգէլքէօյ. Ռ. Հիսար, Պէպէք. Արնաւուտքէօյ. Գուրուչէշմէ. Օրթաքէօյ. Պէշիկթաշ. (Ուրբաթ օրերը ՍԹէնիա)	30
10	Մէզարպուրնուէն Պէյլէրպէյ. Թարապիա. Ենիքէօյ. Էմիրկեան. Ռ. Հիսար, Արնաւուտքէօյ. Օրթաքէօյ. Պէշիկթաշ:	22
	Արնաւուտքէօյէն	
11 45	Արնաւուտքէօյ. Գուրուչէշմէ. Օրթաքէօյ. Պէշիկթաշ:	12
12 15	Արնաւուտքէօյ. Գուրուչէշմէ. Օրթաքէօյ. Պէշիկթաշ. Գապաթաշ	2
12 45	Պէպէք. Արնաւուտքէօյ. Գուրուչէշմէ. Օրթաքէօյ. Պէշիկթաշ. Գապաթաշ:	22
1 30	Արնաւուտքէօյ. Գուրուչէշմէ. Օրթաքէօյ. Պէշիկթաշ.	12
2 15	Արնաւուտքէօյ. Գուրուչէշմէ. Օրթաքէօյ. Գուզղունճուք. Պէշիկթաշ. Գապաթաշ:	2
4 15	Արնաւուտքէօյ. Գուրուչէշմէ. Օրթաքէօյ, Պէշիկթաշ. Գապաթաշ. (բացի ուրբաթէ):	12
10 15	Արնաւուտքէօյէն ուղղակի կամուրջ:	21
10 45	» » »	12
	Ասիական եզերք	
11 15	Պէյքօզ, Բաշաբաղչէ. Րիֆաթ փաշա մահալլէսի. Գանլըճա, Ա. Հիսար, Գանտիլլի, Վանիքէօյ, Չէնկէլքէօյ, Պէյլէրպէյի. Գուզղունճուք.	21
11 45	Արնաւուտքէօյ. Վանիքէօյ. Չէնկէլքէօյ. Պէյլէրպէյ. Գուզղունճուք. Գապաթաշ:	4
12 20	Պէյլէրպէյի. Թարապիա. Պէյքօզ. Բաշաբաղչէ. Գանլըճա. Ա. Հիսար, Գանտիլլի. Վանիքէօյ. Չէնկէլքէօյ. Պէյլէրպէյի. Գուզղունճուք. Գապաթաշ. (Ուրբաթ օրերը ժամ 12 45ին).	17
2 30	Պէյլէրպէյի. Թարապիա. Պէյքօզ, Բաշաբաղչէ. Գանլըճա. Ա. Հիսար, Գանլըճա. Վանիքէօյ. Չէնկէլքէօյ. Պէյլէրպէյի. Գուզղունճուք. Գապաթաշ. (Ուրբ. օրերը ժամ 4ին):	23
8 45	Պէյլէրպէյի. Պէյքօզ, Բաշաբաղչէ. Գանլըճա, Ա. Հիսար, Գանտիլլի. Վանիքէօյ. Չէնկէլքէօյ. Պէյլէրպէյի. Գուզղունճուք. [illegible] (Ուրբաթ օրերը Րիֆաթ փաշա մահալլէսի):	2

ԿԱՄՈՒՐՋԷՆ ԵԼՆՈՂ ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐԸ

Ժամ	Եւրոպական եզերք	Թիւ
1	Գապաթաշ. Իսկիւտար Պէշիկթաշ. Գուզղունճուք. Օրթաքէօյ. Պէյլէր. Չէնկ. Արնտ. Գանտ. Ա. և Բ. Հիսար, Գանլ. Էմիրկեան, Ենիք. Պէյքօզ Թարապ. Պէյլէրպէյ. Ենիմահ.	4
1 30	Պէշիկ. Օրթաք. Արնաւ. Բ. Հիսար, Էմիրկ. Ենիք. Թար. Պէյլէր. Մէզարպ.	20
4 45	Գապ. Պէշիկ. Օրթաք. Գուրչէշ. Արնտ. Պէպէք Բ. Հիսար, Պոյաճ. Էմիրկ. Ենիք. Պէյքօզ. Թար. Պէյլէր. Մէզար. Ենիմահ. Գաւաղները:	32
6 30	Խասք. Պէշիկ. Գուզղ. Օրթաք. Պէյլ. Չէնկ. Արնաւ. Գանտ. Բ. Հիսար, Պոյաճ. Ենիք. Թար. Պէյլէ:	2
8 15	Պէշիկ. Օրթաք. Արնաւ. Պէպէք Բ. Հիսար, Էմիրկ. Ենիք. Թարապ. Պէյլէր. Մէզարպ.	22
10	Արնաւ. Պէպէք. Բ. Հիսար, Պոյաճ, Էմիրկ. Ենիք. Թարապ. Պէյօ. Մէզարպ. Ենիմահ:	33
10 40	Պէշիկ. Օրթաք. Արնաւ. Պէպէք, Բ. Հիսար, Էմիրկ. ՍԹէն. Ենիք. Թարապ. Պէյլէր. Մէզարպ. Ենիմ.	32
11 10	Պէպէք Բ. Հիսար, Պոյաճ. ՍԹէն. Ենիք. Թարապ. Պէյլէր. Մէզար. Ենիմահ: (հարաւային օդերուն ՍԹէնիա չհանդիպիր)	20
	Արնաւուտքէօյ	
12 45	Ուղղակի Արնաւուտքէօյ:	12
1 15	» »	2
3 30	Գապաթ. Պէշիկթ. Օրթաք. Գուր. Արնաւ. (Բացի Ուրբաթէ)	12
9 30	Գապաթ. Պէշիկ. Օրթաք. Գուրչ. Արնտ.	21
10 15	Պէշիկ. Օրթաք. Գուր. Արնաւ.	12
11 5	Գապաթ, Պէշիկ, Օրթաք, Գուրուչ. Արնաւուտ.	21
11 45	Պէշիկթաշ, Օրթաք. Գուրուչ. Արնաւ.	4
12	Պէշիկթաշ, Օրթաք. Գուրուչ. Արնաւուտ.	

ԲՈՍՓՈՐԷՆ ԻՋՆՈՂ ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐԸ

Ժամ	Ասիական եզերք	Թիւ
2 30	Իսկիւտար Գուզղ. Պէյլ. Չէնկ. Վանիք. Գանտ. Ա. Հիսար, Գանլ. Բաշաբ. Պէյքօզ, Թարապ. Պէյլէրպ. Ենիմահ. (Ուրբաթ օրերը Րիֆաթ փաշա մահ.էն մինչև Պէյլէրպ. պիտի երթայ):	21
9 30	Գուզղ. Պէյլէրպ. Չէնկ. Վանիք. Գանտ. Ա. Հիսար, Գանլ. Բաշ. Պէյքօզ Մէզարպ. Բ. և Ա. Գաւաղ: (Ուրբաթ օրերը ժամ 10ին):	17
10 30	Գապաթ. Գուզղ, Պէյլ. Չէնկ. Վանիք. Գանտիլլի, Ա. Հիս. Գանլ. Չուպուք, Բաշ. Պէյքօզ, Թրպ, Պէյլէր: (Բացի Ուրբաթէ):	23
11 10	Գուզղ. Պէյլ Չէնկ. Վանիք. Գանտիլ. Ա. Հիսար, Գանլճ. Բաշաբ. Պէյքօզ:	21
11 40	Գապաթ. Գուզղ. Պէյլ. Չէնկ. Վանիք. Պէպէք.	22

Ուրբաթ օրերը ժամը 3ին չոգենաւ մը կամուրջէն Պէշիկ. Օրթաքէօյ Գուրուչէշմէ, Արնաւ. Պէպէք, Բ. Հիսար, Պոյաճ. ՍԹէնիա, Ենիքէօյ, Թարապիա Պէյլէրպէյ հանդիպելով Ենիմահալլէ պիտի երթայ:

ՄԵԾ ՎԻՃԱԿԱՀԱՆՈՒԹԻՒՆ
LOTERIE

Համպուրկի Գերմանական կառավարութիւնը, որ այն նոր դրամական մեծ վիճակահանութիւնը վաւերացուցած է, ոչ միայն բաժնետոմսերուն գինը, այլ և ամեն քաշուած վիճակահանութիւնը կը հսկէ, պարգևներուն ճշգրիտ վճարմանը համար Գանձուն բոլոր արժէքաթղթերը երաշխաւորելով, այնպէս որ իւրաքանչիւրին ամեն կողմանէ ամենամեծ ապահովութիւն տրուած է:

Արդ են այս պարագայն բաւական ապացոյց մ'է թէ այս վիճակահանութիւնն ամեն ապահովութիւն ունի: Այն Նոր մեծ վիճակահանութիւնն այժմ միայն 87.000 տոմսակ կը բովանդակէ, յորոց 43.200 անպատճառ պիտի շահին, ուրեմն բացայայտ կերևի այն ձեռնարկութեան շահաւէտութիւնը, վասն զի տոմսակաց գրեթէ կէսը վաստկող պիտի լինին: Բոլոր պարգևներն առաջարկուած մեկմէկու յաջորդող միայն 7 բաժանմամբ պիտի քաշուին: Առաջին մեծ պարգևը պիտի լինի

500000 ՖՐԱՆՔ

Իսկ երկրորդական պարգևներն են գլխաւորաբար

Տոմսակ	Ֆրանքէն	Ֆրանք
1	312 500 —	312 300
1	187,500 —	187 500
1	125,000 —	125,000
1	75,000 —	75,000
1	62 500 —	62,500
2	50,000 —	100,000
2	37,500 —	75,000
5	31,250 —	156,250
2	25,000 —	50,000
12	18,750 —	225,000
1	15,000 —	15 000
24	12,500 —	300,000
4	10 000 —	40,000
3	7,500 —	22,500
52	6,259 —	325 500
6	5,000 —	30,000
68	3,750 —	535,000
214	2,500 —	5 5,000
10	1,875 —	18,750
2	1 500 —	30,000
531	1,250 —	663,750
773	625 —	420,625
990	375 —	356,250

և այլն, և այլն.

Ամեն մէկ վիճակահանութենէ իսկ և իսկ ետքը, Գերմանական կառավարութեան հսկողութեան ներքև, բոլոր շահող բաժիններուն Պարգևները անմիջապէս ոսկի դրամով պիտի վճարուին:

Մեք այս սկզբնական տոմսակներուն վաճառումն յանձն առած լինելով, առանց վերադիր ծախուց իրենց բուն գիներովը կը ղրկեմք:

Սկզբնական 1 Տոմսակի գինն է 22 Ֆր. 50 Սնդ.

Իսկ կէս Տոմսակի գինն է 11 Ֆր. 25 Սնդ.

Տոմսակաց արժէքը պէտք է ուղարկել դրամական Պանկայի դրամատոմսերով, Թղթատարութեան ծախքը ղրկողին վրայ լինելով, և կամ Գերմանիոյ, Անգղիոյ կամ Գաղղիոյ Պանքաներու վրայ փոխանակագրով: Դրամն ընդունելնուս պէս յատուկ նամակաւ մը կը ղրկեմք յանձնարարեալ տոմսակները որոնք տէրութեան զինանշանովը վաւերացեալ են, առանց հետ նաև վիճակահանութեան յայտագիրն ալ դադրիական լեզուաւ, և ամեն վիճակարկութենէ յետոյ պարգևներուն և շահող թուոց պաշտօնական ցուցակը. բաց յայսմանէ պարգևները պիտի հրատարակուին Արևելքի գլխաւոր լրագրաց մէջ: Շնորհակալ եմք Թուրքիոյ հասարակութենէն, այն վիճակահանութեան նախորդ Սերիին նկատմամբ ունեցած մեծ հոգածութեանը համար, և կը խոստանամք եւ յապագային միևնոյն ճշդութեամբ կատարել իրենց յանձնարարութիւնները կ'աղաչեմք որ իրենց յանձնարարութիւնները փութով յուղարկեն վիճակահանութենէն առաջ, այսինքն յառաջ քան 9 ՅՈՒՆԻՍԻ (Ն.Տ.) առ մեր գործատունն՝ ուղղակի ԻԶԷՆԹԱԼ ԵՒ ԸՆԿԵՐՔ, գլխաւոր դրամատնեակ վիճակահանութեան ի Համպուրկ (Գերմանիա):

ISENTHAL & Cie

Bureau principal de Loterie
Hambourg (Allemagne)

Մեր թղթակցութիւնը Գաղղ. Անգղ. և Իտալերէն լեզուօք կատարելով, կը խնդրեմք որ այս լեզուներէն մէկովը մեզ հետ թղթակցուի: Նամակ մը Արևելեան քաղաքներէն մինչև Համպուրկ 180 ժամէն կը հասնի և փոխադարձաբար:

Steiner Bureau d'annonces Hambourg.

ՋՐՀԱՆ

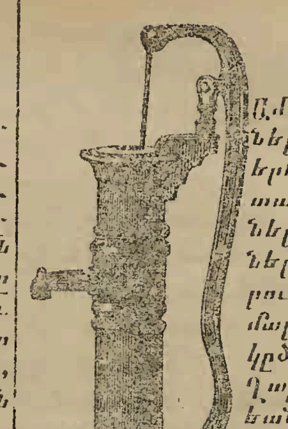

Ամերիկայի Ջրհանները մեծ և փոքր, երկայն թէ համառօտ խողովակներով թէ ջրհորներու և թէ խորունկ հորերու համար աժան գներով կը ծախուին, Կ. Պոլիս Ղալաթիա Մինասեան և ընկերաց Ամերիկայի մաղազան:

—

ՍՈՒԹԻՆԿ ՇԻՐՕՓ

Ցայտնի է որ երախայք ծնանելէն մինչ երեք տարեկան հասակը գրեթէ չորունակ փորի ցաւ. փորհարութիւն, տաքութիւն անհանգստութիւն, անքուն մնալ, ջղային գրգռութիւն և այլն կունենան, մանաւանդ ակռայ հանելու միջոցին, և այս նեղութիւններն ալ աւելի կըստանան ամառուան տաք եղանակին: Սութինկ Շիրօբը վերոյիշեալ դժուարութեանց ամենուն ալ առաջքը կառնէ ու կը բժշկէ, որով երախան կը հանգչի ու կը զօրանայ յու բախութիւն մեծ իր ծնողաց: Գործածութիւնը շատ դիւրին է: Ուրիշ կերպ գործածելը դիւրին է. Նորածին երախայից կաթին մէջ կը սրուի, վեց ամիսէն վեր եղողին օրը երեք անգամ դրգալ: կը ծախուի կ. Պոլիս Ղալաթիա Մինասեան և ընկերաց Ամերիկայի մաղազան:

—

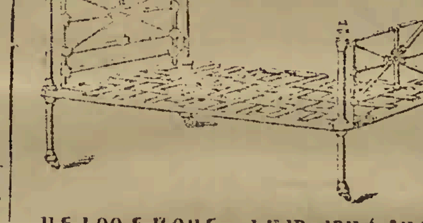

ԱՆԿՈՂՆԱՐԱՆ ԿԱՄ ՄԱՀՃԱԿԱԼ

Ամենի և հասարակ քարեօլաներ երկաթէ փ արոյրէ, աժան գներով կը ծախուին, կ. Պոլիս Ղալաթիա Մինասեան և ընկերաց Ամերիկայի մաղազան:

—

Լրագիրս ամեն օր կը հրատարակուի բաց 'ի կիրակի և տօն օրերէ:

Բաժանորդագրութեան տեղն է Ղալաթիա Սանդալճըլար ճատտէսի թիւ 198, Նորօ խան Մասիս խմբագրատունը: Իսկ գաւառաց մէջ հետևեալ հոգաբարձուաց գրասենեակները:

ԿԱՐԻՆ. Յովհաննէս էֆ. Տ. Մելքոնեան.

ԵՐԶՆԿԱ. Յ. Շաւարշ էֆ.

ՍԵԲԱՍՏԻԱ. Նազարէթ էֆ. Յ. Խաթմալըեանց.

ՍԱՄՍՈՒՆ. Եղիազար էֆ. Մուրատեան

ԿԻՐԱՍՈՆ Գ. էֆ. Խ. Մազմանեան.

ՌՈՏՈՍԹՕ. Արժ. Տ. Արիստակէս աւագ քահանայ Թէզլեան.

ԶՄԻՒՌՆԻԱ. Գրիգոր էֆ. Մսրեան.

ՆԻԿՈՄԻԴԻԱ. Խաչատուր » Էսկիճեան

ՏՐԱՊԻԶՈՆ. Ս. Էթմէքճեան էֆէնտի

ԻՆԳՈԼԻԱ.

ՔԱՐԲԵՐԴ և ՏԻՐՍԻՄ. Կիրակոս էֆ. Ս. Դաւանճեան.

ՄՈՒՇ. Յակոբ էֆ. Տէրոյենեան.

ՎԱՆ.

ԲԵՐԻԱ. Սերոբ » Խարաճեան.

ՏԻԳՐԱՆԱԿԵՐՏ. Թովմաս էֆ. Թաշճեան.

ԵԴԵՍԻԱ. Գէորգ էֆ. Ռսկերչեան.

ՖՕՔՇԱՆ. Ֆէրհատ » Ս. Ֆէրհատեան.

ՏՓԽԻՍ. Պ. Նիկողայոս Տ. Գէորգեան.

ԿԱԼԿԱԹԱ. Պետրոս էֆ. Հէքիմեան.

ԽՄԲԱԳԻՐ—ՏՆՕՐԷՆ
Կ. Ս. ԻԹԻՒՃԵԱՆ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ՄԱՍԻՍ ԼՐԱԳՐՈՅ
ՂԱԼԱԹԻԱ ՆՈՐՕ ԽԱՆ